

## METODIKA DÍLNY

<b>VÝUKOVÝ PROGRAM:</b>	<b>01 TEXTIL</b>		
<b>Dílna</b>	<b>1.1 Historická řemesla – tkaní</b>		
<b>Délka</b>	2-3 hod	<b>Věk dětí:</b>	6.-9. třída ZŠ, SŠ
<b>Autorka:</b>	Ing. Monika Paďourová		
<b>Stručná anotace:</b>	Žáci se seznámí s vývojem textilních technik od jejich počátku až k tradiční tkalcovské tvorbě. V dílně si projdeme zejména postup zpracování ovčí vlny, ukážeme a vyzkoušíme předení na kolovrátku a zjistíme více o přírodních materiálech i předtkalcovských technikách, které používali naši předkové. Hlavní náplní programu bude tkaní na kolíkovém stávkem - všichni si budou moci zkusit utkat vlastní kus látky.		
<b>Cíle:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Žák rozpozná různé druhy živočišných a rostlinných vláken</li> <li>○ Žák dokáže vysvětlit princip tkalcovského stavu</li> <li>○ Žák vyzkouší práci s ručními kartáči na vlnu</li> <li>○ Žák rozpozná 3 základní typy vazby tkaniny</li> <li>○ Žák navrhne a vyrobí vzorník materiálu jako předlohu vlastní tkaniny</li> <li>○ Žák pracuje s kolíkovým stávkem a vytvoří vlastní tkaninu</li> </ul>		
<b>Pomůcky:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Dataprojektor, počítač, prezentace</li> <li>○ Lepíky na jmenovky, fix</li> <li>○ Kolíkové stávky (min. 12 ks)</li> <li>○ Kolovrat</li> <li>○ Vřetánka (10 ks)</li> <li>○ Motovidlo</li> <li>○ Ruční kartáče na česání vlny</li> <li>○ Ovčí vlna na ukázkou (nepraná, praná, česaná, barvená)</li> <li>○ Svazek lnu, kus konopného, jutového provázku</li> <li>○ Lupy s držátkem (ne kelímkové)</li> <li>○ Karetky, hřebenový stávek</li> <li>○ Jehly s větším uchem (15 ks)</li> <li>○ Nastříhané kartičky ze čtvrtky (velikost cca 1/6 A4)</li> <li>○ Jeden hotový ukázkový vzorník materiálu</li> <li>○ Nůžky (8 ks)</li> </ul>		

- Taška se zásobou vln a provázků
- Vzorek látky s plátňovou, keprovou a atlasovou vazbou
- Zalamínované 3 základní druhy vazby tkaniny
- Zalamínované schéma barevného kruhu
- Hotový výrobek na ukázkou (tkaný koberec, ubrus nebo karetkový pás,...)

## Aktivity:

### Úvodní slovo

Dotazníky

Grantový projekt „Řemeslo má zlaté dno“, blok Textil, pozvánka na další dílny

Dílna je financována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR

### Shrnutí, čeho se bude dílna týkat ... 3 min

Budeme si říkat, kdy vznikaly první kusy látky a jak, ukážeme si řadu věcí, které se používali a stále používají pro výrobu látek a textilních doplňků, podíváme se, jak funguje kolovrátek a tkalcovský stav, zkusíme navrhnout podobu budoucího výrobku a většinu času budeme věnovat samotnému tkaní na kolíkovému stávkou tak, abychom zkusili kus vlastní tkaniny sami vyrobit.

### 1. Představení + textil jako výpověď doby a místa 10 min

K úvodnímu představení se váží 2 fotografie ze začátku elektronické prezentace – 1. je ze současného prostředí Ameriky (velkoměsta), 2. zachycuje tradiční venkovské obyvatele jihoamerického Peru – ale to žákům zatím neprozrazujeme.

Promítneme obě fotografie a ptáme se žáků, jestli na základě oblečení vyfotografovaných lidí dokáží odvodit místo, kde byla fotografie pořízena, postavení lidí ve společnosti, vyspělost země, náplň každodenní práce apod. Každý kdo se zrovna představuje a lepší si cedulku se jménem, se vyjádří k jedné z fotek (dle vlastního výběru). Pro větší zaktivnění, pokud to vypadá, že komunikace bude váznout, se ještě nechá kolovat předmět vztahující se k tématu (chomáč vlny, kartáč na vlnu, hotový výrobek).

### 2. Vývoj textilních technik – výklad 15 - 20 min

Výklad vývoje vybraných textilních technik až po ukázkou principu tkalcovského stavu se zapojením aktivizačních prvků – jednoduše nad prezentací a ukázkovými předměty shrnout témata **materiál pro textilní tvorbu** (druhy – živočišné, rostlinné, syntetické, ...vlna, len, bavlna, juta, sisal, ...), **zpracování vlny, vertikální stav, přeslice, vřetenno, kolovrat, síťování, tkaní s jednoduchými pomůckami** (rám, karetky, hřebenový stávek,...), tkaní na tkalcovském stavu (osnova, prošlup, útek, vazba, **základní typy vazby tkaniny** – plátňová, keprová, atlasová, rozšíření techniky prakticky na celém světě) až po **ukázkou současných výrobků**.

Při povídání, ke kterému máme nějaký předmět, se věc žákům ukáže, může se nechat kolovat. Zapojujeme jednoduché otázky pro vtažení do děje (např. u přemýšlení nad možnými materiály pro textilní tvorbu – **co by se dalo využít za další materiál ?** – velbloudí srst, psí chlupy, kopřivy, ..., **kde u stavu sedí tkadlec ?**, **kam se navíjí materiál ?**, **kde je osnova ?**, ...) + **ukázkou kolovratu** (popis jednotlivých částí nebo ukázkou předení, pokud lektor ovládá)

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- <b><u>Textil pod lupou</u></b> U ukázky <b>vazeb tkaniny</b> používáme <b>zalamované vazby vytvořené z papíru</b>. Zároveň necháme kolovat lupy, aby se každý žák podíval podrobněji na část svého oděvu a zkusil poznat typ vazby. (obvykle plátňová, džíny jsou kepr, atlasová nebývá často)</li> </ul> <p>Zároveň se můžeme ptát, jestli se žáci ve svém okolí setkávají se jmény či názvy vztahující se k textilním řemeslům. Např. Kolovraty (název blízké obce), Kadlec (jméno),... nebo jestli znají někoho ve svém okolí kdo se živí textilním řemeslem a které to je ...</p> <p><b>3. <u>Vzorník materiálu 20 min.</u></b></p> <p>Jde o <b>uvědomovací aktivitu</b> – která má za cíl, aby si žáci prohlédli a osahali materiál pro další praktickou tvorbu, dle své libosti vybrali a zkombinovali různé barvy a struktury a zároveň vyzkoušeli pracovat způsobem myšlenka – návrh – samotná tvorba.</p> <p>Lektor vysvětlí, o co půjde (jednoduchými dlouhými stehy přes celou šířku kartičky vyšívat kombinaci barev a struktur z dostupných materiálů a snažit se zachytit, jak by mohl vypadat samotný utkaný výrobek), ukáže jeden připravený vzorník, rozdává nastříhané kartičky ze čtvrtky a dá k dispozici vlnu, provázky a jehly.</p> <p>Hotové vzorníky si prohlédneme a ponecháme na stole jako vzor pro samotné tkaní a budeme se snažit, aby se dílo představě alespoň hrubě přibližovalo.</p>
<b>Přestávka</b>	<b>10 min</b>
	<p><b>4. <u>Tkaní na kolíkovém stávku 70 - 100 min</u></b></p> <p>Lektor ukáže kolíkový stávek a názorně seznámí s postupem práce na něm. (viz příložený návod) Ukáže hotový výrobek vyrobený na stejném stávku.</p> <p>Na začátku před započítáním práce se ptá, <b>jak velký kus by žáci mohli za 1 hod utkat?</b> a sbírá jednotlivé odhady, může je poznamenat na tabuli. Zároveň se ptáme, <b>kolik by byli ochotni zaplatit za ukázaný hotový výrobek?</b></p> <p>Lektor rozdává kolíkové stávky (pokud je mnoho žáků, rozdělí je nebo nechá rozdělit do skupinek max. po 3 žácích). V případě potřeby podrobněji vysvětluje žákům, kteří by si nevěděli rady a pomáhá jim.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b><u>Kolovrat a ruční česání</u></b> -v průběhu, pokud je k tomu vhodná příležitost, čas a lektor to ovládá, tak zprovozníme <b>kolovrat a předvedeme předení</b> (žáci mohou od rozdělané práce na moment odejít a podívat se). Také se žákům, kteří buď mají hotovo, nebo čekají na půjčení některé pomůcky pro vlastní práci, zapůjčí ruční kartáče na vlnu, aby si vyzkoušeli <b>česání</b>.</li> <li>- <b>Přestávka</b> dle uvážení</li> </ul> <p>Na konci prohlédneme výrobky, srovnáme s předlohou vzorníku. Podíváme se na odhady množství udělané práce a diskutujeme, zda se naplnily či ne. Zeptáme se znovu ale jinak, <b>na kolik by si žáci cenili vlastnoručně zhotoveného výrobku ? a jestli by byla šance, aby výrobek někdo koupil ? Jak by ocenili</b></p>

	<p>svou práci ?</p> <p><b>Upozorníme na provázanost dílen a možnost zhotovit stávek pro třídu na dílně Bloku Dřevo.</b></p> <p><b><u>Úklid místnosti 5 - 10 min</u></b></p> <p>Hotové kusy tkaniny si žáci mohou odnést, lze diskutovat nebo poradit, co dál by se s výrobkem dalo dělat nebo k čemu jej použít. Ostatní věci se uklidí zpátky na svá místa (stávky se správným počtem kolíčků zpět do sáčků, vlna v klubíčkách nezamotaná dohromady apod.) odstřížky se vyhodí.</p> <p>Hodnotící dotazník pro učitele</p> <p><b><u>Rozloučení. 5 min</u></b></p> <p>Žáci si nejprve promyslí, co je nejvíc zaujalo nebo která část programu pro ně byla nejzajímavější, poté to každý žák postupně po jednom řekne nahlas. Shrnutí potřebnosti textilních řemesel. <b>Zeptat se žáků, zda si dovedou po absolvované dílně více či méně představit, že by se zabývali textilní tvorbou ve svém povolání.</b> Pozvání k dalším nejen textilním dílnám.</p> <p><b>Upozornění na navazující elearningovou lekci, která se týká právě skončené dílny – je možné na ní interaktivní formou zopakovat a znovu si oživit to nejdůležitější, co se na dílně probíralo a dělo.</b></p>
<p><b>Konec</b></p>	
<p><b>Zdroje</b></p>	<p>KUBÁK, Zdeněk. <i>DOMÁCÍ TKANÍ: Praktická kniha</i>. 1. vyd. Tradiční řemesla, 2004, 92 s.</p> <p>SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. <i>Textilní výtvarné techniky</i>. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 208 s. ISBN 80-723-8319-1.</p> <p>STAŇKOVÁ, Jitka a Ludvík BARAN. <i>Tradiční textilní techniky</i>. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 180 s., [24] s. barev. obr. příl. Řemesla, tradice, technika. ISBN 978-80-247-2035-7.</p>